

SELDI.net

Southeast European Leadership for
Development and Integrity

Një qasje e re për zgjerimin: *ide të mira që kanë nevojë për një kapiten*

Propozimi i Komisionit Evropian, për një Qasje të rishikuar të Zgjerimit merr në konsideratë propozimet kryesore nga Raportet dhe politikat rajonale të anti-korrupsionit SELDI, duke përfshirë:

- » përqendrim më të madh në angazhimin politik dhe themelet ekonomike;
- » përfshirja e përpjekjeve antikorrupsion në më shumë politika, dhe jo vetëm në institucione antikorrupsioni dhe gjyqësi;
- » angazhim i vazhdueshëm, i qartë, i reformave nga elitat lokale;
- » trajtimi i ndikimit malinj të vendeve të treta; dhe

- » Mbrojtja e marrëdhënieve të rëndësishme midis KE-së dhe shoqërisë civile, përfshirë mbështetjen e tyre financiare nga aksidente të papritura.

Vitaliteti i angazhimit të BE-së, për qasjen e re do të testohet së shpejti në Samitin e BE-së, për Ballkanin Perëndimor në Zagreb në maj të vitit 2020. Ndikimi i tyre në fund të fundit do të varet nga lidhshipi, vullneti dhe aftësitë e BE-së, për ta bërë demokracinë të funksionojë për rajonin.

NGA PËRAFRIMI I SË DREJTËS SË BE-SË, DERI NË ZGJIDHJEN E PROBLEMEVE

Një nga karakteristikat e qasjes së re të Zgjerimit është angazhimi i rritur politik në procesin për të cilin angazhohej SELDI, në Forumin Rajonal për luftë kundër korrupsionit, në Shkup në Dhjetor të vitit 2019. Kjo mund të jetë e dobishme, nëse përdoret për të arritur harmonizim dhe përafrim me të drejtën e BE-së, për zgjidhjen e problemeve të rëndësishme të qeverisjes në rajon dhe në vende të veçanta. Qëllimi i një plani të menduar mirë është që, në fund të procesit, vendi kandidat ose shteti anëtar i ardhshëm nuk do të rikthehet në gjendjen e mëparshme. Përafrimi në të drejtën BE-së, në këtë drejtim, është një problem dytësor ose themelor. Sipas përvojës së SELDI-t, kjo ndarje midis problemeve të qeverisjes politike dhe teknike në Zgjerimin transmetohet në trajtimin e „kapjes“ së shtetit dhe korrupsionit të nivelit të lartë përballë ryshfetit të vogël dhe korrupsionit të përditshëm. Një nga shpjegimet për ngadalësimin e përhapjes së korrupsionit në rajon, në periudhën 2016-2019, është përmirësimi i praktikave kundër „kapjes“ së shtetit të mbështetur nga ndikimi i jashtëm joliberal. Ndikimi i jashtëm joliberal nuk mund të zgjidhet me mjete teknike.

Kjo do të thotë që qëllimi i pranimit është një nivel i kapacitetit institucional, si dhe kushte sociale që mund t'i rezistojnë ndërhyrjeve dhe joshjeve kundër menaxhimit demokratik të korrupsionit sistemik, ose nga faktorët jo-liberal. Aktualisht, ky nuk është rasti në asnjërin prej vendeve të Ballkanit Perëndimor, madje edhe në fushën thelbësore të institucioneve antikorrupsion (agjencitë/organet). Mungesa e ndërtimit të qëndrueshëm dhe të qartë të kapaciteteve, dhe përcaktimi i autoritetit në agjencitë antikorrupsion në rajon tregon një frikë

të rrënjosur thellë, dhe mungesë vullneti midis elitave lokale për të krijuar institucione të forta, të pavarura. Por, kjo gjithashtu tregon mungesë të një plani të qartë, instrumente dhe mbështetje nga BE-ja, për të bërë presion mbi reformat e tilla, për të kapërcyer pikën e kthesës.

Në fushën e integritetit, ajo përfshin pavarësinë dhe kapacitetin e institucioneve rregullatore dhe mbikëqyrëse në lidhje me autoritetin parandalues ose shtypës në zbatimin e pajtueshmërisë. Aktualisht, vendet e Ballkanit Perëndimor (WB6), në këtë drejtim, kanë treguar performancë të dobët në numër të madh fushash të rregullimit, duke ofruar kështu mënyra të shfrytëzimit në dobi të interesit privat.

Qasja e bazuar në grupe, të propozuara nga Komisioni ofron një mundësi për të arritur ndërhyrje holistike dhe për të ndihmuar vendet candidate aktuale dhe të ardhshme, në zgjidhjen e problemeve që ekzistojnë në menaxhim. Sidoqoftë, udhëtreguesit e grupeve duhet të planifikohen dhe të bazohen në teori të besueshme të ndryshimit. Komisioni duhet të jetë i kujdesshëm, që të mos sigurojë një nëngrup të pyetjeve më kritike për aqua, për të formuluar këto udhëtregues. Përkundrazi, duhet të përqendrohet në problemet më të rëndësishme, me përparësi dhe të identifikojë tregues për sukses real, që do të sinjalizojnë një ndryshim, që do të jetë i dukshëm për qytetarët. Këto sinjale duhet të jenë të qarta dhe të konfirmuara nga të gjithë faktorët përkatës të BE-së, përfshirë institucionet, delegacionet lokale, partitë politike dhe shtetet anëtare të BE-së.

PËRFSHIRJA E SHOQËRISË CIVILE

BE-ja duhet të përdorë mjetet ekzistuese të analizës, monitorimit dhe vlerësimit të zhvilluara nga shoqëria civile, për të identifikuar zonat e cënueshme dhe më pas të verifikojë progresin ose pengesat. Më e rëndësishmja, BE jo vetëm që duhet të konsultohet vetëm me autoritetet vendore, por gjithashtu të përfshijë shoqërinë civile në përcaktimin e qëllimeve përfundimtare dhe udhëzuesin e grupeve. Sigurimi i një legjitimiteti shtesë demokratik të procesit të zgjerimit kërkon që BE të përdorë trekëndëshin në proces, duke përfshirë përforsimin e përpjekjeve të jashtme, Organizatat e Shoqërisë Civile Lokale dhe politikanët e orientuar nga reformat, nga qeveritë dhe opozita në rajon.

Aktualisht, shoqëria civile është depoja më e gjerë e aftësive, për të dhënë zgjidhje dhe vlerësime për zhvillimin dhe për të ndihmuar reformat dhe ndryshimet në atë rajon. KE-ja e pohoi rolin thelbësor të shoqërisë civile në zgjerimin, duke ruajtur vëllimin dhe intensitetin e financimit për organizatat e saja, madje edhe në rastet e ngecjes së vendeve. Me ndihmën e shoqërisë civile, Komisioni Evropian mund të lidhë më lehtë objektivat, nga kapitujt individualë në pikat e kryqëzuara referuese (d.m.th. atyre grupeve), që mund të kenë kuptim dhe që mund të arrijnë rezistencën e nevojshme të institucioneve.

Për shembull, SELDI mund të ndihmojë BE-së të identifikojë instrumente inovative për të monitoruar nivelin e viktimizimit të korrupsionit, duke përmirësuar menaxhimin e institucioneve publike individuale dhe duke përcaktuar dhe trajtuar „kapjen“ e shtetit (dhe monitorimi e politikave të saja për versione, politika rregullatore, media, gjyqësor, etj). KE duhet të sigurohet, që instrumente të tilla të palëve të treta janë më lehtë të lidhura me vlerësimin e progresit të sundimit të ligjit.

Në të njëjtën kohë, BE duhet të rrisë mbështetjen e përgjithshme të drejtpërdrejtë të Brukselit, për sektorin privat dhe shoqërinë civile në monitorimin e sundimit të ligjit. Aktualisht, shoqëria civile është aktive në analizimin e praktikave korruptive, drejtësisë gjyqësore dhe penale, prokurimet dhe shumë fusha të tjera të cënueshme. Kjo duhet të vazhdojë dhe BE duhet të bëjë presion, që ti mundësojë shoqërisë civile një qasje më të lehtë në institucionet përkatëse qeveritare. BE-ja, në veçanti, duhet të përqëndrohet në përpjekjet rajonale që inkurajojnë mësimin e bashkëmoshatarëve dhe të sigurojnë sinergji midis vendeve.

ZHVILLIMI I REZISTENCËS SHOQËRORE

Investimet shtetërore dhe të BE-së, në reformat institucionale kanë qenë prej kohësh një instrument në dispozicion në procesin e aderimit. Sidoqoftë, qasja e re sinjalizon vetëdije në rritje dhe qëllimin të shoqërojë këto investime, me ndërhyrje në zhvillimin ekonomik. Kjo është një shtesë e mirëseardhur. Ajo duhet të balancohet me një mbështetje më të madhe në menaxhim nga BE-ja, p.sh. planifikimi dhe ofrimi i infrastrukturës së rrjetit në rajon direkt nga Brukseli, me oferta konkurruese në të gjithë Evropën.

Lufta e qëndrueshme kundër korrupsionit sistemik ose ngecja demokratike nuk mund të arrihet nëkushte të klientelizmit të përhapur të pranishëm WB6. Vullneti politik për të mos shfrytëzuar lidhjet e klientëve nuk mund të garantojë qëndrueshmëri, nëse institucionet publike janë punëdhënësi dhe prokuruesi më i madh, pa mbikëqyrjen dhe zbatimin e duhur dhe të detajuar. Rreziqet do të mbeten dhe do të presin, që dikush t'i shfrytëzojë ato.

Kështu që, zhvillimi ekonomik duhet të jetë gurthemeli i ndërhyrjes adreuese, dhe jo një pritje e një menaxhimi më të mirë. Kjo do të rrisë pavarësinë e aktiviteteve afariste, nga politikanët dhe përmes klientelizmit ose politikës pork-barrel, do ta bëjë besnikërinë e votuesve më të shtrenjtë për mirëmbajtje.

BE duhet të kërkojë dhe promovojë në mënyrë aktive mundësi investimesh në rajon, si dhe të bëjë presion për adoptim universal të modeleve evropiane të qeverisjes së korporatave, siç janë: Rregullat e OECD-së, për menaxhim me ndërmarrjet shtetërore.

Sidoqoftë, përderisa është pranuar zhvillimi ekonomik në komunikimin e prezantuar, është e vështirë të shihet ndonjë qasje e re konkrete në ndihmën e ekonomive të WB6. Ekziston rreziku që derisa në dekadën e ardhshme vendet kandidate të bëjnë reforma, kapitali i tyre njerëzor të varfërohet nga migracioni dhe shumë prej qytetarëve të tyre do të bëhen shtetas të BE-së, përpara vendeve të tyre përkatëse.

RRETH PARASHIKUESHMËRISË

Parashikueshmëria e përparimit të bërë me dhënien e rezultateve duhet të jetë një parim thelbësor i qasjes së re, përkaj themeleve të përmirësuara të politikave të procesit. Kompleksiteti i shtuar dhe pritjet për reforma në vendet candidate duhet të shoqërohen me kritere të qarta vlerësimi.

Kjo duhet të parandalojë interpretime të ndryshme të situatës nga ana e Komisionit, Shteteve Anëtare, Vendeve candidate dhe faktorëve të jashtëm të pavarur në shoqërinë civile.

Pavarësisht asaj se duhet të vendosen qëllime ambicioze dhe komplekse, nga të cilat do të përfitojnë para së gjithash qytetarët, pavarësisht pranimi në BE, parashikueshmëria do të sigurojë një strukturë stimuluese për reformat e dhimbshme, të cilat shpesh janë të kushtueshme në një afat të shkurtër.

Prandaj, BE-ja duhet të përcaktojë një datë të planifikuar të Zgjerimit, që institucionet e saja dhe shtetet anëtare të përkushtohen për të, duke analizuar në nivel vjetor, nëse po afrohen apo edhe më shumë largohen.

The project is implemented by:

Macedonian Center for International Cooperation (MCIC), North Macedonia

in cooperation with:

**Center for the Study of Democracy (CSD), Bulgaria,
Albanian Center for Economic Research (ACER), Albania,
Institute for Democracy and Mediation (IDM), Albania,
Centers for Civic Initiatives (CCI), Bosnia and Herzegovina,
ZastoNE, Bosnia and Herzegovina,
Partnership for Social Development (PSD), Croatia,
Rinvest Institute, Kosovo,
Institute for Democracy "Societas Civilis"- Skopje (IDSCS), North Macedonia,
The Center for Democratic Transition (CDT), Montenegro,
Institute Alternative (IA), Montenegro,
Centre for Contemporary Politics (CCP), Serbia,
Turkish Economic and Social Studies Foundation (TESEV), Turkey**

This document was produced with the financial support of the European Union (EU). Its contents are the sole responsibility of SELDI.NET and do not necessarily reflect the views of the EU.

Coordination and Executive Secretariat

Macedonian Center for International
Cooperation
PO Box 55 st. "Nikola Parapunov" 41a
Skopje, North Macedonia
Tel: +389 2 3065 381
Fax: +389 2 3065 298

Knowledge and Outreach

Center for the Study of Democracy
5 Alexander Zhendov Str.
1113 Sofia, Bulgaria
Tel: +359 2 971 3000
Fax: +359 2 971 2233
Email: seldi@online.bg